

Setembre crític | Actualitzat el 12/02/2022 a les 20:22

L'aigua que ens fa el salt

Diversos ajuntaments i entitats exigeixen la remunicipalització de les concessions dels salts d'aigua i que així reverteixin en l'administració pública i en la butxaca del contribuent | Can Trinxet, de Sant Quirze de Besora, podria sentar el precedent per tenir una via oberta a la municipalització

La central hidroelèctrica de Can Trinxet, a Sant Quirze de Besora, serà de l'empresa Edificios Ben SA fins el 30 de juliol de 2024 | Consorci del Ter

Centenars de salts i rescloses d'aigua a Catalunya es fan servir per a la generació elèctrica. La llei fixa en 75 anys el termini màxim de les concessions però en molts casos ja fa més de cent anys que els beneficis d'aquest ingent negoci es manté en mans privades. La irregularitat es produeix tant a les conques dels rius que desemboquen a l'Ebre -gestionades per la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre- com a les conques internes que gestiona l'Agència Catalana de l'Aigua. Diversos ajuntaments i entitats exigeixen la remunicipalització de les concessions i que així reverteixin en l'administració pública i en la butxaca del contribuent.

Central El Borràs de Castellbell i el Vilar, captació del salt del Molí de Queralbs, salt de l'Ametlla de Merola, bombament del canal industrial de Berga, salt dels Condals de Manresa, i així podríem seguir fins a completar un llistat de 334 concessions d'aigua per a la generació elèctrica a les conques internes de Catalunya. Només en disset dels casos la concessió finalitza en una data anterior a l'any 2061, i en tres excepcionals ubicacions la data de caducitat se situa abans de l'any 2030.

Per tant, 317 de les concessions romandran en mans privades altres quaranta anys. Això és així perquè la nova llei d'Aigües que va entrar en vigor l'any 1985 va servir com a excusa al govern de Felipe González per posar el marcador a zero i permetre comptar 75 anys des d'aleshores,

passant per alt que algunes de les concessions més antigues s'havien inscrit al Registre d'Aigües en la primera dècada del segle XX o, fins i tot, a finals del segle XIX. A les concessions d'aigua de les conques internes cal sumar-hi les 139 que es troben en els rius del Pirineu que desemboquen a l'Ebre i que es gestionen des de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre (sota tutela administrativa del Ministeri per a la Transició Ecològica del Govern espanyol).

Segons Irene González, d'Enginyeria sense Fronteres, «s'ha de poder valoritzar els beneficis aconseguits per aquestes empreses, especialment les de l'oligopoli elèctric com Endesa, Iberdrola i Naturgy, durant els anys que no els hi pertocava i que els retornin a les arques públiques»

Irene González, membre d'Enginyeria sense Fronteres i de la Plataforma per Recuperar l'Energia, considera que «allargar les concessions més de 75 anys ha sigut totalment il·legítim i cal revertir-les». En sintonia amb aquest missatge des de la CUP estan treballant per la reversió, tant a rius que desemboquen a l'Ebre -és el cas de les centrals de la Vall Fosca (Pallars Jussà)- com en les conques internes -com seria el cas de les centrals de Can Trinxet a Sant Quirze de Besora (Osona) i de Ca N'Alert a Vallbona d'Anoia. Arnau Bosch (CUP), segon tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Sant Quirze de Besora detalla que la central de Can Trinxet «no és que tingui cap característica especial, però en ser la primera que ens plantegem revertir hauria de sentar el precedent per tenir una via oberta a la municipalització. Quan saltin les més que probables irregularitats de les concessions en altres municipis tindran el camí marcat de com ho hem fet nosaltres».

La central hidroelèctrica de Can Trinxet recull l'aigua del cabal del riu Ter Foto: Consorci del Ter

La idea que apunta el regidor de Sant Quirze de Besora té fonament si mirem el que va passar en algunes valls del Pirineu d'Oscà, on a partir d'un primer cas al municipi de Tella-Sin es van destapar diversos fraus de llei en les concessions, que han derivat en l'obertura de processos de reversió al sector públic. És tan gran la sospita de frau que plana en el sector que la ministra Teresa Ribera -arran d'una iniciativa parlamentària de la CUP al Congrés dels Diputats- va treure a concurs públic un contracte per analitzar «la possible ampliació indeguda de concessions».

El precedent de Can Trinxet de Sant Quirze de Besora

Des d'Enginyeria sense Fronteres, González afegeix que «s'ha de poder valoritzar els beneficis aconseguits per aquestes empreses, especialment les de l'oligopoli elèctric com Endesa, Iberdrola i Naturgy, durant els anys que no els hi pertocava i que els retornin a les arques públiques». I Bosch, des de la CUP, llança la pilota a la teulada del govern català i en el cas de Can Trinxet reclama que sigui l'Agència Catalana de l'Aigua «qui decideixi si un cop la central sigui a les seves mans la posen a concurs públic o la cedeixen al nostre ajuntament, tal com els hem demanat». En relació amb això ens explica les últimes novetats: «ens vam reunir amb la consellera Teresa Jordà i sembla que la predisposició és de remunicipalitzar la central, ara l'ACA tindrà feina perquè fins ara no anaven en aquesta direcció».

Les turbines de generació elèctrica de Can Trinxet se situen al costat del recinte de l'antiga fàbrica tèxtil ara en runes i propietat del Banc de Santander. La central elèctrica, però, es manté en bon estat i en serà titular fins al 30 de juliol de 2024 l'empresa Edificios Ben SA. El seu administrador únic és Jorge Barceló Traserra, un empresari que també administra les societats Benjac SA, Opyce SA i Minicentrales Hidroeléctricas SA, un conglomerat des del qual controla la central de La Plana de la Vall Fosca, la resclosa del Pasteral (la Cellera de Ter), i d'altres centrals hidroelèctriques a Anglès, Bescanó, Girona, Castellbell i el Vilar i Cercs.

Vallbona d'Anoia i Bagà, les següents possibles reversions

Jordi Pujol Lizana, membre de la territorial del Penedès de la CUP (Penedès, Anoia i Garraf) que ha estudiat el cas de Vallbona d'Anoia, explica que en aquest municipi la concessió de Ca N'Alert data de l'any 1914, quan es va regularitzar uns usos de 1901, però que «sorprenentment l'any 1985 quan entra en vigor la nova llei d'aigües es posa el comptador a zero, però nosaltres d'acord amb la jurisprudència existent a l'Aragó defensem que estaria caducada». És a partir d'aquesta presumpta irregularitat que l'alcaldesa Meritxell Baqué portarà a l'ACA la petició de reversió.

Ca N'Alert actualment és propietat de l'empresa Mas Rigolisa SL i segons consta al Registre d'Aigües els seus drets d'explotació s'haurien de perllongar fins a l'any 2061. Darrere de la societat limitada hi trobem dos empresaris establerts a Puigcerdà, que també ostenten la concessió d'un salt d'aigua a Castellbell i el Vilar (Bages). «Si les concessions estan caducades què fem? Hi ha la via de la municipalització o també es podria optar perquè l'ACA incorporés la gestió de les centrals a la seva estructura, en la línia de crear una futura energètica pública», apunta Pujol Lizana mirant al futur.

Un tercer cas de reversió que estaria encara més proper en el calendari és el de la resclosa de derivació de la central hidroelèctrica de Bagà al riu de Gréixer, que segons consta al Registre d'Aigües, la seva concessió caducaria el 5 de gener de 2023. La propietat actual és de l'empresa Hidrodata SA, participada pel Banc Sabadell i presidida per Íñigo Gortázar Sánchez-Torres, un empresari que ostenta 512 càrrecs actius a 509 empreses diferents segons el Registre Mercantil, una d'elles la mercantil Plenium Partners -associada al fons britànic HG Capital-, que l'any 2014 es va fer amb el 51% de les accions d'FCC Energía. Hidrodata SA també té el poder sobre centrals hidroelèctriques a Queralbs, Manresa, Guardiola de Berguedà, Puig-Reig, Esparreguera i Cercs.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=FMC4cbf8iQQ>

Precisament aquest dijous es va presentar a La Lleialtat Santsenca, a Barcelona, l'estudi «El futur de les hidroelèctriques en la transició ecosocial», amb la participació de representants d'entitats ecologistes i de defensa dels serveis públics, però també de l'administració, tant municipal com de la Generalitat.

[Reportatge publicat originàriament a la Directa]